

RAPORT

z II Międzynarodowych Warsztatów połączonych z III Spotkaniem Grupy Sterującej w ramach projektu EFAD

Wilno, Litwa – 26-27.10.2023

W dniach 26 - 27 października 2023 odbyło się we Wilnie trzecie spotkanie Grupy Sterującej połączone z drugimi Międzynarodowymi Warsztatami, które jest działaniem projektu „Inicjowanie działań wdrażających Porozumienie Ramowe Europejskich Partnerów Społecznych w sprawie cyfryzacji (EFAD)”. Gospodarzem spotkania był członek partnerstwa projektu – litewski związek zawodowy „LPS Solidarumas”. Spotkanie przebiegło zgodnie z zaplanowaną agendą zarówno w aspekcie czasowym jak i merytorycznym. Językiem roboczym był język angielski, a tłumaczenie angielsko – litewskie było zapewnione na czas wizyty studyjnej. W spotkaniu na miejscu było obecnych 18 uczestników (13 kobiet i 6 mężczyzn), 5 osób uczestniczyło on-line (3 kobiety, 2 mężczyzn) – razem było 23 uczestników, którzy reprezentowali:

- organizacje pracodawców (2 osoby z Litwy – LEC i Izba Handlu, Przemysłu i Rzemiosła, 1 osoba z Macedonii Północnej – OEM i 1 z Polski – Konfederacja Lewiatan,
- związki zawodowe (2 osoby z Włoch – CISL, 1 osoba z Rumunii – BNS, 7 osób z Litwy – LPS, 1 osoba z Macedonii Północnej – KSS, 4 osoby z Polski – NSZZ „Solidarność”),
- środowisko naukowe i akademickie (2 osoby z Polski, 1 z ETUI)
- europejskie organizacja związkowa ETUC (1 osoba).

W czasie spotkania Grupy Sterującej (GS) jej członkowie przeanalizowali i ocenili wykonanie dotychczasowych działań projektowych oraz zapoznali się ze stanem przygotowań kolejnych działań eksperckich i szkoleniowych. Dyskutowali także wspólnie nad działaniami projektowymi w zakresie upowszechniania i promocji (WP4), w szczególności nt. programu i zawartości merytorycznej finałowego Seminarium eksperckiego.

Następnie eksperci organizacji partnerskich prezentowali przebieg i efekty I krajowych warsztatów negocjacyjnych realizowanych w ich krajach.

Przedstawicielka LPSS Jovita Pretzsch omówiła I litewskie warsztaty projektowe., które odbyły się w dniu 08.09.2023 w Wilnie. W warsztatach uczestniczyło 21 osób (12 kobiet i 10

mężczyzn), którzy reprezentowali litewskie organizacje pracodawców i pracowników oraz przedstawiciele instytucji i przedsiębiorstw, w których przeprowadzono studia przypadków. Zebrani na spotkaniu określili jako zadawalający rozwój cyfryzacji w wielu litewskich firmach i instytucjach mimo, że jeszcze jest wiele do zrobienia w tym obszarze. Praca zdalna jest tu popularna i wciąż przedmiotem negocjacji jest zwrot kosztów ponoszonych przez pracowników on-line. Podkreślono konieczność finansowania przez instytucje państwowe i pracodawców szkoleń w zakresie nowych umiejętności i wyposażenia pracowników w niezbędne narzędzia cyfrowe. Konieczne jest, aby pracodawcy wprowadzając nowe programy czy aplikacje przeszkolili swoich pracowników w ich obsłudze. Podkreślano, że w związku z zauważonym lękiem pracowników przed nowymi technologiami należy przeprowadzać wśród nich odpowiednie kampanie informacyjne.

Następnie Veronika Velkovska z KSS z Macedonii Północnej omówiła I warsztaty macedońskich partnerów społecznych, które odbyły się 05.09.2023 w Skopje, w których uczestniczyło 18 przedstawicieli partnerów społecznych (9 kobiet i 9 mężczyzn). Ekspertka podkreśliła, że już na etapie organizacji tych pierwszych warsztatów były trudności z zebraniem uczestników ze względu na nieznaną tematu. Dzięki udziałowi w projekcie możliwe było przetłumaczenie Porozumienia EFAD na j. macedoński co znacznie ułatwiło zapoznanie się z tematem oraz przyszłe prace nad Krajowym Planem Działań (NAP). W czasie warsztatów przedstawiono szczegółową zawartość Porozumienia EFAD przybliżając uczestnikom kwestie tam zawarte oraz zaprezentowano 6 studiów przypadku z Macedonii Północnej opracowanych w ramach projektu, co spotkało się z bardzo dużym zainteresowaniem. W czasie dyskusji zwrócono uwagę na niewystarczającą gotowość starszych pracowników do zmian technologicznych. Dodatkowo cyfryzacja wprowadzana przez instytucje rządowe nie została wprowadzona w sposób profesjonalny i z należytą starannością informacyjną. Niestety w Macedonii Płn. trudno jest znaleźć wystarczającą liczbę przykładów wdrażania cyfryzacji w miejscu pracy, a cały proces nie jest prawnie uregulowany.

Kolejna prelegentka Barbara Surdykowska z NSZZ „Solidarność” przedstawiła przebieg warsztatów w Polsce, gdzie obecnych było 23 przedstawicieli organizacji reprezentatywnych partnerów społecznych - członków Krajowej Rady Dialogu Społecznego (14 kobiet i 9 mężczyzn). Przedstawiła obszary, które będą przedmiotem dalszej debaty nad zawartością polskiego NAP czyli szkolenia i działania promocyjne na rzecz prawa do odłączenia (R2D),

budowanie kultury uczenia się przez całe życie w kwestii umiejętności cyfrowych oraz wsparcie w tworzeniu miejsc pracy wykorzystujących cyfrowe rozwiązania. Wiele kontrowersji ze strony ekspertów pracodawców wywołał rozdział poświęcony dostępowi związków zawodowych do narzędzi elektronicznej komunikacji z pracownikami. Za sukces I warsztatów ekspertka uznała ustalenie struktury polskiego NAP. Zwróciła też uwagę, że w Polsce jest mało (w porównaniu do innych krajów UE) pracowników objętych układami zbiorowymi, a zgodnie z art.4 Dyrektywy o europejskiej adekwatnej płacy minimalnej rząd wraz z polskimi partnerami społecznymi musi opracować plan poprawy tej sytuacji tak aby osiągnąć zwiększenie liczby pracowników objętych układami zbiorowymi.. Ten fakt może być wykorzystany w treści NAP i w ten sposób wpłynąć na powiększenie liczby układów zbiorowych w Polsce.

Następnie Mirela Caravan z BNS omówiła I warsztaty rumuńskich partnerów społecznych, które odbyły się 21.09.2023 w Bukareszcie dla 19 uczestników (10 kobiet, 9 mężczyzn). Uczestnicy warsztatów zwrócili uwagę na niewystarczającą liczbę szkoleń związanych z cyfryzacją miejsca pracy oraz na przypadki sprzeciwu pracowników wobec intencji pracodawców dotyczących aktualizacji ich umiejętności zawodowych czy podnoszenia kwalifikacji. Strona związkowa zaproponowała współpracę z organizacjami pracodawców w celu ustanowienia ram prawnych dla nabywania umiejętności cyfrowych przez pracowników, co spotkało się z dobrym przyjęciem przez stronę pracodawców. Zwrócili jednak uwagę na trudności w realizacji takich szkoleń wynikających z wysokiego poziomu biurokracji, oporu pracowników przed szkoleniami poza godzinami pracy, a także możliwości finansowych firm i zaopatrzenia w odpowiedni sprzęt. Prelegentka stwierdziła, że obie strony zgodziły się opracować wspólne oświadczenie koncentrujące się na umiejętnościach cyfrowych, telepracy i prawie do odłączenia (R2D) oraz wspólnie wspierać zintegrowany krajowy program umiejętności cyfrowych. Omówiono wizję treści wspólnej deklaracji, biorąc pod uwagę potrzebę wzmocnienia polityki publicznej w tym obszarze, znaczenie wczesnej edukacji, uczenia się przez całe życie, jednocześnie podkreślając, że cyfryzacja przynosi wiele korzyści i możliwości, pomimo wyzwań, jakie ze sobą niesie.

Kolejny prelegent Ettore Innocenti z CISL omówił I warsztaty dla włoskich partnerów społecznych, które odbyły się w Rzymie 12.10.2023 dla 25 uczestników, z czego 15 było na miejscu, a 10 on-line. W czasie tych warsztatów zostało przedstawione wieloletnie doświadczenie firm telekomunikacyjnych w zarządzaniu pracą zdalną i prawem do

odłączenia. Włoski ekspert zwrócił uwagę na 3 kluczowe wymiary związane z procesami cyfryzacji: wprowadzenie nowych technologii powinno wiązać się ze skróceniem czasu pracy, wprowadzenie AI powinno być przedmiotem wcześniejszych negocjacji ze związkami zawodowymi oraz szkolenia w zakresie technologii cyfrowych. Omawiano także stosowanie algorytmów, które np. w sektorze logistycznym dyktują harmonogram procesów roboczych i narażają pracowników na środki dyscyplinarne i profilowanie ewaluacyjne. Tam związki zawodowe sektora transportu i logistyki negocjują zasady dotyczące prawa do rozłączenia (R2D) i ochrony prywatności.

Barbara Surdykowska podsumowała, że konieczne jest, aby przed zorganizowaniem II warsztatów krajowych partnerzy przystąpili do szkicowania treści Krajowych Planów Działań (NAP). Ważne jest także, aby zagwarantować szeroki udział krajowych partnerów społecznych, strony Rządowej i innych interesariuszy. Zadeklarowała także przekazanie uczestnikom przykładowych porozumień w sprawie prawa do odłączenia, które mogą być inspiracją do negocjacji Krajowych Planów Działań.

Po przedstawieniu wniosków z warsztatów krajowych głos zabrała dr Agnieszka Zwolińska, Uniwersytet Warszawski, która w formie on-line omówiła jak w wybranych krajach UE stosowane jest w praktyce prawo do odłączenia (R2D). Wymieniła kraje, w których powstały nowe regulacje prawne dot. R2D, kraje, które zaktualizowały swoje prawo dostosowując je do R2D oraz kraje, które opierają R2D na istniejących regulacjach. Przedstawiła uczestnikom rezolucję PE zawierającą rekomendacje do KE i propozycję dyrektywy dot. prawa do odłączenia (21/01/2021). Następnie omówiła znaczenie R2D w aspekcie prawnym (jako środek zapewniający pracownikowi prawo do czasu odpoczynku) oraz potencjalne źródła ryzyka (mobilność pracy, elastyczność organizacji pracy, powiązanie nowych technologii z szybkością wykonywanej przez pracownika pracy). Ekspertka zwróciła też uwagę na braki w świadomości pracownika na temat ryzyka związanego z nadmiernym korzystaniem z narzędzi cyfrowych i często występującym braku umiejętności pracowników do negocjowania prawa do wysokiej jakości czasu odpoczynku (w tym R2D). Ekspertka stwierdziła, że niezbędna jest odpowiednia polityka informacyjna (po stronie państwa, partnerów społecznych, pracodawców), właściwe rozumienie pojęć "czas pracy" i "czas odpoczynku" oraz działania pracodawców na rzecz realizacji R2D wobec swoich pracowników dot. głównie informowania pracownika o zagrożeniach dla zdrowia i bezpieczeństwa związanych z

korzystaniem z narzędzi cyfrowych w pracy oraz powstrzymania się od kontaktowania się z pracownikiem w czasie wolnym od pracy.

Dr Jan Czarzasty, Szkoła Główna Handlowa – ekspert projektu - przedstawił obecny etap prac nad raportem finalnym. Omówił dotychczasowy wkład pracy ekspertów partnerów w rozwój tego raportu oraz przedstawił jego planowany harmonogram i strukturę wraz z podziałem na rozdziały.

Następnie wszyscy uczestnicy wzięli udział w wizycie studyjnej, która miała miejsce w budynku Urzędu Miasta Wilno. Tam za pośrednictwem tłumaczki litewsko-angielskiej uczestnicy zapoznali się z rozwiązaniami cyfrowymi zastosowanymi w samym budynku, a także z rozwiązaniami cyfrowymi zarówno na potrzeby pracy personelu urzędu jak i do współpracy z obecnymi i potencjalnymi inwestorami oraz petentami urzędu. Pracownik urzędu przedstawił nowoczesne centrum obsługi klientów, omówił rozwój miasta pod względem terytorialnym i gospodarczym. Bardzo ciekawym punktem wizyty studyjnej był zaprezentowany program cyfrowy otwarty dla wszystkich mieszkańców i potencjalnych inwestorów, w którym w przystępny sposób osoby zainteresowane mogą znaleźć wszelkie informacje dotyczące różnych dziedzin życia Wilna: m.in.: wielopłaszczyznową strukturę demograficzną mieszkańców, zaopatrzenie w wodę, usługi komunalne czy obecne i przyszłe tereny inwestycyjne. Program ten jest aktualizowany co miesiąc i stanowi wielkie ułatwienie dla zainteresowanych, gdyż dzięki niemu wiele spraw można załatwić on-line.

Drugi dzień spotkania rozpoczął się wystąpieniem przedstawiciela Stowarzyszenia Litewskich Izb Handlu, Przemysłu i Rzemiosła. Pan Gediminas Rainys omówił zaangażowanie litewskich partnerów społecznych w proces cyfryzacji na Litwie. Zwrócił uwagę na 3 najważniejsze aspekty tego procesu: szkolenia, rozwój i walidację umiejętności oraz kompleksowe działania informacyjne. Na Litwie jest bardzo mało regulacji prawnych dot. procesu cyfryzacji. Zaznaczył też, że wielu pracowników nie rozpoznaje potrzeby R2D, gdyż są często nieustannie połączeni on-line z pracodawcą. Przy pracy on-line często ma miejsce jednoczesne wykonywanie pracy on-line dla kilku pracodawców bez ich wiedzy. Prelegent przedstawił także kwestie zarządzania cyfrowego na przykładzie hali widowisko-sportowej w Kownie.

Podczas krótkiej wymiany zdań po prezentacji uczestnicy zwrócili uwagę na konieczność spojrzenia na długofalowe skutki zagrożeń psychospołecznych związanych z pracą zdalną nie w wymiarze jednostki, ale społeczeństwa.

Następnym prelegentem był Stefan Gran z EKZZ, który on-line przedstawił udział tej Organizacji w kształtowaniu europejskiej polityki w zakresie sztucznej inteligencji (AI). Przedstawił obecny etap prac PE nad regulacjami prawnymi dot. AI (AI Act). Ekspert wskazał, że prace zakończą się najpóźniej w pierwszych miesiącach 2024 roku. Należy jednakże pamiętać, iż AI Act ma ograniczony wpływ na środowisko pracy. Ekspert zapoznał uczestników z działaniami EKZZ dotyczącymi analizy wpływu stosowania algorytmów i AI na pracowników. Stwierdził też, że obecna przedwyborcza sytuacja w PE nie sprzyja przyspieszeniu prac nad rozwiązaniami prawnymi w zakresie AI i stosowania algorytmów. Ekspert zauważył, że obecnie Komisja Europejska w większym stopniu niż wcześniej otwarta jest na potrzebę wydania dyrektywy dotyczącej algorytmów w kontekście pracy. Aktualnie szybko postępujący proces rozwoju nowych technologii wymaga znacznego przyspieszenia prac nad przyszłą dyrektywą dot. AI w pracy i związanego z tym ryzyka społecznego, ponieważ obecne przepisy nie przystają do zmieniającej się szybko sytuacji na rynku pracy. Prelegent zwrócił uwagę na toczące się prace dotyczące dyrektywy w obszarze zatrudnienia poprzez platformy internetowe – uważa, że o ile kwestia wzruszalnego domniemania istnienia stosunku pracy staje się coraz dalsza od związkowej wizji rozwiązania tego zagadnienia to kwestia dostępu do algorytmów zmierza w bardziej obiecującym kierunku. Odwołał się także do toczących się prac nad dyrektywą w obszarze due diligence (należyta staranność).

Kolejną prelegentką była Aida del Ponce del Castilio z ETUI, która on-line zapoznała uczestników z wdrażaniem Digital Services Act Package (DSA). Prelegentka wskazała, że usługi cyfrowe obejmują dużą kategorię usług online, od prostych stron internetowych po usługi infrastruktury internetowej i platformy internetowe. Zasady określone w DSA dotyczą przede wszystkim pośredników i platform internetowych. Są to na przykład internetowe platformy handlowe, sieci społecznościowe, platformy udostępniania treści, sklepy z aplikacjami oraz internetowe platformy podróży i zakwaterowania. W przypadku platform internetowych muszą one opublikować liczbę aktywnych użytkowników do dnia 17 lutego 2023 r. Jeśli platforma lub wyszukiwarka ma ponad 45 milionów użytkowników (10% populacji w Europie), Komisja Europejska wyznaczy usługę jako bardzo dużą platformę internetową lub bardzo dużą wyszukiwarkę internetową. Usługi te będą miały 4 miesiące na spełnienie obowiązków wynikających z DSA, co obejmuje przeprowadzenie i dostarczenie Komisji pierwszej rocznej oceny ryzyka. Państwa członkowskie UE będą musiały wyznaczyć koordynatorów ds. usług cyfrowych do 17 lutego 2024 r., kiedy to również platformy z mniej

niż 45 milionami aktywnych użytkowników będą musiały przestrzegać wszystkich zasad DSA. Zwraçała uwagę na konieczność zwiększania świadomości użytkowników różnych platform cyfrowych o niebezpieczeństwie wykorzystywania danych podczas korzystania z narzędzi cyfrowych i podkreślała, jak ważna jest znajomość praw ich użytkowników.

Następnie rozpoczęła się dyskusja nad zawartością NAP i agendą II krajowych warsztatów, które do końca roku mają być zrealizowane w krajach partnerów. Dyskusja była moderowana przez Barbarę Surdykowską z NSZZ „Solidarność” – eksperta wewnętrznego projektu. Bazą dyskusji były przygotowane dla uczestników materiały (m.in. wypracowane dokumenty europejskich partnerów społ. dot. społecznych efektów cyfryzacji w sektorze ubezpieczeniowym i elektrycznym). Uczestnicy zapoznali się też ze schematem polskiego NAP.

Następnie Barbara Surdykowska moderowała kolejną dyskusję nt. cyfrowej transformacji w miejscu pracy w firmach. Dyskutowano też będący po stronie pracowników temat ergonomii urządzeń cyfrowych w miejscu pracy podając przykłady różnych rozwiązań praktycznych.

Potem dr Jan Czarzasty - ekspert zewnętrzny projektu przedstawił zarys tematyczny seminarium eksperckiego, do którego uczestnicy odnieśli się bez większych uwag.

Na zakończenie spotkania manager projektu Karol Nosal przedstawił harmonogram kolejnych wydarzeń projektowych. Ustalono, że 4 spotkanie GS odbędzie się w I połowie czerwca 2024. W tym celu członkowie GS doprecyzowali zasady dalszej komunikacji i wymiany informacji, Do tego czasu członkowie GS i NLEs wykonają ustalone podczas spotkania kolejne działania projektu w swoich krajach, a następnie przedstawią je na forum międzynarodowym podczas seminarium eksperckiego w Warszawie.

Uczestnicy spotkania otrzymali wszystkie przedstawione tam prezentacje, które stanowią jednocześnie część dokumentacji projektowej.

Załączniki:

1. lista obecności.
2. agenda II Warsztatów połączonych ze spotkaniem III GS.
3. aktualny harmonogram działań projektowych.
4. prezentacje uczestników.

